

nes, aut alias invalidi, quando non possunt, nec sciunt se determinare, an licite possint totum, vel partem officii divini omittere, satisfaciunt præcepto, recitando psalmos, hymnos, *Pater* et *Ave*, aut alia sibi a suis superioribus, aut confessoribus assignata. *Vide ibid.*, num. 10.

(17. Infirmi omnes qui ex recitatione divini officii verisimiliter credunt, aliquem dolorem capitis, aut aliquam crudelitatem stomachi, vel virium lassitudinem, aut etiam febrim tardius remissuram, excusantur a præcepto illud recitandi. *Vide ibid.*, num. 14.

(18. Imo secundum multos, tales infirmi non tenentur adhuc ad recitationem officii, quamvis bonam diei partem confabulationibus expendant, atque etiam libros recreationis causa legant. *Vide ibid.*, num. 15.

(19. Item dum tales infirmi convalescunt, possunt ad aliquos dies differre recitationem divini officii, et aliquando incipere prius celebrare, quam recitare illud. *Vide ibid.*, num. 16.

(20. Qui ob infirmitatem non possunt horas recitare debito tempore, possunt autem commode sine nocimento valetudinis recitare alio tempore, ante, vel post, non excusantur a præcepto. *Vide ibid.*, num. 17.

(21. Alii autem sentiunt contrarium. *Vide ibid.*, num. 18.

(22. A recitatione divini officii excusat omnis superveniens repentina, et improvisa occupatio gravis, et necessaria, seu multum utilis, quæ absque scandalo, aut suo, vel aliorum gravi detrimento omitti non possit, cum qua tamen recitatio officii in toto, vel parte consistere non potest. *Communis.*

(23. Item a recitatione divini officii excusat charitas, tum propria sui, tum etiam proximi, quando, nisi officium totaliter, vel partialiter quis omittat, cogitur aliquod grave incommodum adire, vel magnum opus charitatis proximo negare; tunc enim ipse potest tuta conscientia omittere de officio tantum, quantum erit necesse ad illam. *Communis.* (24. Unde ad hoc juvat hic expresse adducere ad litteram, quæ habet doctissimus Sanch., l. vii *Cons. moral.*, cap. 2, dub. 52, et etiam ad litteram adducunt Gobat, tom. I, tr. 5, n. 727, et Sporer, *loc. cit.*, n. 161, ibi: « I. Quando superven-

mur, existimant, beneficiatum cœcum v. gr. teneri conducere socium, quo cum recitet, si sufficientes ad hoc fructus ex beneficio percipiat; quia fructus percipit, ut officium persolvat; et per illos sibi comparare potest medium persolvendi. »

At, inquit, aliqui cum Caramuele, posse officium anticipare, vel officium legere cum socio, gratia est, et privilegium; nemo autem privilegio uti tenetur. Sed quis non miretur futilibus hisce cavillis eludi graviora Ecclesiæ præcepta? Anticipatio itaque, et socii usus, sunt privilegia et gratiæ, eo sensu, quod, qui aliter facere possunt, ad hæc non teneantur: non autem eo sensu quod, qui nisi anticipet, aut socio utatur, recitare non poterit, vel ab anticipatione, vel a comparando sibi socio, si commode potest, abstinere possit. Idem sentiunt Navarrus, Pontas, verb. *Offic.*, cas. 16. Cæterum, qui socium habere non potest, eam debet partem recitare, quam memoriter tenet: quia præceptum,

nit aliqua occupatio, quæ non potuit præveniri, et nequit prætermitti sine scandalo, aut gravi pœna, aut aliorum jactura, et non compatitur horas recitare, excusat; ut si quis esset per totum diem occupatus in audienda confessione existentis in articulo necessitatis, vel in vitando magno scandalo, vel in componendis gravibus inimicitis, vel rixis ad arma currentium, ita ut tantum superesset tempus ad esum, et somnum. II. Sufficiens etiam causa est ad excusandum, si quis ita esset impeditus circa infirmos, vel aliter, ut nullatenus superesset tempus ad commode recitandum. III. Boni confessorii, quando magna est penitentium copia, vel instat dies ultimus jubilæi, vel præcepti Ecclesiæ, possunt licite omittere horas, si non possunt recitare, nisi omittendo confessiones quorundam, qui non consequerentur jubilæum, vel non adimplerent præceptum Ecclesiæ. IV. Excusatur etiam, vel lecturus lectionem oppositionum, in qua plurimum interest vel sua, vel reipublicæ, doctum se præbere, si simul recitare non possit. Probantur hæc omnes conclusiones, quia non obligat magis hoc præceptum, quam præceptum audiendi sacrum; sed hoc potest omitti propter prædictas causas; item quod pro charitate institutum est, non debet contra charitatem militare. » Hactenus Sanchez probans singula variis auctoritatibus.

(25. A recitatione divini officii potest excusari concionator non satis paratus, qui debeat in Quadragesima quotidie conciones habere, cum crederet se non quotidie ad ipsas obligandum. Sporer, *loc. cit.*, num. 262, attestans hunc casum inter excusantes communiter afferri; et expresse tenet Rosignolus, *De ordinibus ecclesiasticis*, part. II, q. 6, art. 28, num. 23 et sequentibus. (26. At vero universaliter recitationem Officii esse fere semper impossibilem cum onere concionandi quotidie, ac proinde communiter excusari tales concionatores, ut scripsit Leander, q. 37, merito negant ipse Sporer, *loc. cit.*, et Gobat, *loc. cit.*, num. 627, in fine, asserentes, nihil de hac impossibilitate sciri in Germania, multosque alios operarios in vinea Domini per Europam et maxime per Indias esse, ac fuisse dis-

quod ex toto non potest, saltem ex parte impleri debet. Sic, qui tota Quadragesima jejunare non valet, aliquot saltem, si potest, diebus jejunare tenetur: qui ne una quidem die jejunare potest, a carnibus abstinere debet, vel ex toto, vel ex parte, prout sinunt vires. Ex hisce principiis colligunt aliqui, canonicum surdum, et cœcum adhuc teneri choro interesse, ibique mentaliter orare, aut ea, quæ memoriter tenet, secum recitare: quia licet cum aliis canere nequeat, cum aliis choro interesse potest, et magnum adificationis exemplum præbere. *Vide Navarr.*, *De orat.*, cap. 19; auctor. *Theor. et prax.*, tom. III, q. 151, qui *ibid.* docet eum qui breviario careret, nec sciret memoriter, debere id compensare oratione vocali, aut piis meditationibus: quisque enim, inquit, tenetur facere id quod potest ut deo secundum Ecclesiæ intentionem servitium præstet.

tentos tantis laboribus ac curis quantis illi concionatores quadragesimales, et tamen nec suo, nec aliorum judicio, fuisse exemptos a persolutione divini officii; unde justissime ab Alexandro VII die 23 Septemb. 1665 fuit inter alias damnata sequens propositio 21 in ordine: « Habens capellaniam collativam, aut quodvis aliud beneficium ecclesiasticum, si studio litterarum vacet, satisfacit suæ obligationi, si officium per alium recitet. »

(27. In *Compendio privilegiorum Fratrum Minorum et aliorum mendicantium et non mendicantium*, verb. *Officium divinum*, tertio, Cappuccini Annotatio, litt. D, refert ut sequitur: « Fratres Ordinis prædicationi verbi Dei, audientia confessionum et sacræ theologiæ, ac sacrarum canonum studiis insistentes ad suam et animarum fidelium utilitatem et qui occupantur infirmitate propria, aut infirmorum curatione, satisfaciunt pro Horis canonicis recitantes certum numerum psalmorum per priorem eis assignandorum, numero non minus septem, aut sex, cum devotione, aut Orationem Dominicam septies et Symbolum apostolorum bis; graviter autem ægotantes orationem Dominicam septies in die recitando, septem Horis canonicis similiter satisfaciunt. Ita concessum est a Clemente VII societati Clericorum Sancti Sylvestri et S. Andree de Urbe alias Theatini nuncupatorum et refertur in *Compendio privilegiorum Sancti Hieronymi Hispan.* collecto a Patre Garzia anno 1591, fol. 108, § 70. »

(28. A recitatione divini officii excusat metus gravis, ut quando versantes inter hæreticos, vel infideles, seu per eorum loca transeuntes, ex recitatione horarum prudenter timent grave malum, seu notabile damnum in propriis, vel alienis bonis, puta jacturam vitæ, vel fortunarum. Leges enim eccles. non obligant cum tanto periculo. *Comm.*

NOTA ROMANI THEOLOGI.

Non adeo facile probantur censoribus, quæ circa finem num. 24, 26, 27 et 28 confidenter a Lucio nostro afferuntur. Neque enim sufficiens esse videtur excusandi ab officii recitatione titulus *lectio oppositionum*, dum plurimum intersit homini se doctum præbere. Cavendum enim hic est, ne susceptum, aut privatæ utilitatis causa, aut captandæ apud homines gloriolæ studium, causa sufficiens habeatur, quæ a recitationis onere homines eximat; plus enim interest hominem Ecclesiæ parere, obligationibus proprii status satisfacere, ac per ea, quæ Ecclesiæ judicio præscripta sunt, ut apta media ad debitam proprii status perfectionem procurandam, ad hanc perfectionem tendere, quam se doctum ostendere; præsertim cum ostentatio hæc, aut vana gloria sit, aut inanis gloriolæ fomentum: quæ duæ res abesse omnino debent ab homine in Dei sortem vocato, Deoq. consecrato. Ad concionatores quod attinet, primum non subsistit privilegium quod num. 27 decantatur: de-

inde etsi a Leandro, aliisque a Ferrario citatis, si a recitatione excusentur, quibus felix saltem memoria concessa non sit; « tamen novum hoc dispensationis genus, inquit Tournely continuator, nescierunt apostolici viri, ut Franciscus Salesius et Franciscus Xaverius, qui nunquam uti voluit licentia sibi per Romanum Pontificem facta recitandi Breviarium solito brevius; nesciunt etiam hodie, qui Deum timent. Ex eo autem quod concionatorum quidam tardioris sint memoriæ, id unum sequitur eos ociosius et diutius studium amplecti debere. » Afferitur tamen casus, in quo possit aliquis studium officio præponere, puta si eras concionem habere debeas in die admodum solemnem, eamque sine notabili cum tui infamia, tum affluentis populi murmure et scandalo omittere non possis et ipsam ob gravia, quibus obrutus es, negotia memoriæ mandare non potueris, nec mandaturus sis, si officium recites. Et is quidem casus satis est metaphysicus, cum vix concipi possit, quo pacto parum illud temporis, quod ad privatam officii lectionem sufficit, ita concionis studio sit necessarium, ut aliqui concio memoriæ committi nequeat. Numer. 28, dum excusantur ob metum gravem inter hæreticos degentes, addendum est: modo occulte, vel memoriter nequeant recitare. Nam ita recitando cessat periculum; ex quo metus ille ortus statuitur.

A recitatione divini officii excusat legitima dispensatio, seu privilegium. *Communis.*

(30. Privilegium et legitimam dispensationem non recitandi officium concedere potest omnibus, etiam beneficiatis Summus Pontifex. Gobat, t. I, tract. 5, num. 729; Sporer, *loc. cit.*, num. 166; La Croix, lib. v, n. 1233, et communis aliorum, arg. cap. *Proposuit* 4, De concessionem præbendæ.

(31. Episcopus, quamvis per se jure ordinario nequeat talem concedere dispensationem, cum inferior nequeat per se loquendo relaxare legem superioris, c. *Inferior* 4, dist. 1, cap. *Cum inferior* 16, De majorit. et obedient., et Clement. *Ne Romani*, De election., (32. tamen, ex consuetudine jam ubique recepta, potest episcopus ob rationabilem causam valide et licite suis subditis dictam dispensationem ad breve tempus concedere. Tamburin., lib. II *Decalog.*, cap. 5, § 8, num. 24; Sporer, *loc. cit.*, num. 167; La Croix, *loc. cit.*; Gobat, *loc. cit.*, et alii passim.

(33. Quam licentiam concedere posse etiam vicarium episcopi tenent Gobat, *loc. cit.*, n. 714 et 729; La Croix, *loc. cit.*, et alii. (34. Rationabilis autem et justa causa est, si dubitetur de morali impotentia recitandi. *Id.*, l. c., et alii passim.

(35. Superiores regulares, etiam locales, dispensare possunt valide et licite ob justam et rationabilem causam cum suis subditis. *Communis.* Sic enim habent ex variis Apostolicis privilegiis, ut patet in *Compendio privilegiorum Fratrum Minorum*, verb. *Officium divinum*, primo, num. 10, et verb. *Infirmi fratres*, n. 6, 8 et seq., et dictum

est supra num. 16 et 17, et habetur etiam in *Compendiis privilegiorum aliarum religionum*.

NOTA ROMANI THEOLOGI.

Falsum est, ex consuetudine ubique recepta, episcopos ab officio persolvendo dispensare homines solere; ac multo magis falsum est, posse id vicarios generales, vel regularium superiores; satis enim nota nobis res est, pro huiusmodi dispensationibus ad solum Romanum Pontificem recurrendum esse, ac recurri solere; Romanum vero Pontificem episcopi informationem exposcere, vel aliorum superiorum, ut petitioni indulgeat. Nec Romani et Itali tantum theologi ita sentiunt, sed etiam inter Gallos doctiores. Audiatur Cont. Tournely, qui laudat etiam Pontasium: « Episcopi, inquit, ab officii recitatione dispensare non possunt; quia inferior in lege superioris non dispensat, nisi de ejusdem consensu: porro Ecclesia, Romanusve Pontifex, nullibi leguntur huiusce dispensationis facultatem episcopis concessisse. »

RESPONSIO AUCTORIS.

« Falsum, hic pronuntiat R. Theologus, ex consuetudine ubique recepta, episcopos ab officio persolvendo dispensare homines solere; ac multo magis falsum, posse id vicarios generales, vel regularium superiores. » Et tamen ultra citatos a me auctores, id asserit etiam eruditissimus P. Antoine, *Tract. de virt. religion.*, cap. 1, n. 4, ubi hoc habet: « Aliqui docent, ex usu ubique recepto episcopos et superiores ordinum posse dispensare cum suis subditis ad breve tempus, in dubio de morali impotentia recitandi; » quibus ipse assentitur subdens: « Et hoc videtur necessarium ad tollendas perplexitates et impediendum grave nocuum. » At tanto auctori theologiam moralem, prout jacet cum dicta conclusione, tanquam suam jam bis Romæ typis tradidit.

(36. Disparitas autem est inter dispensationem concessam a Papa, et dispensationem concessam ab aliis, quod dispensatio concessa a Papa sine causa, sit valida, licet illicita (144); dispensatio autem concessa ab aliis sine causa, nec sit valida, nec licita; Henno, tom. I, tract. 1 in *Decalog.*, disput. 1, quæst. 3, art. 10, concl. 1, et alii communiter.

(37. A recitatione officii excusatur etiam beneficiarius, qui sine sua culpa privatur ad tempus notabile fructibus sui beneficii; dummodo nec sit Religiosus Professus, nec Sacris Initiatus; arg. cap. *Quia* 15, De rescriptis, in 6. Cum enim ibi dicatur, quod propter officium datur beneficium, sequitur, quod, cessantibus sine culpa beneficiarii fructibus beneficii, non teneatur beneficia-

(144) Cum Summus Pontifex nolle sine causa dispensare sit præsumendus; hinc dispensatio a recitatione officii ab ipso sine causa obtenta, censenda

rius ad officium; cum, cessante causa, cesset effectus; cap. *Cum cessante* 60, De appellatione. Tum quia, si justum est, ut ille, qui altari inservit, de altari vivat, ex cap. *Cum secundum Apostolum* 16, De præbendis; ita etiam justum est, ut qui de altari non potest vivere, altari non teneatur inservire; Henno, *loc. cit.*, conclus. 5, et alii passim.

(38. Impeditus recitare officium statis horis, vel temporibus tenetur anticipare, vel postea supplere, quia præceptum de officio persolvendo non urget solum suis correspondentibus horis, sed incipit a media nocte antecedenti, seu ex consuetudine a vespere pridie et substantialiter durat tota die, usque ad mediam noctem sequentem, ut dictum est supra num. 9 et 10. Est enim unum præceptum totius diei, et accidentaliter tantum propter mysteria repræsentata, una hora obligat pro hac parte diei, et alia, pro alia parte, utique non ad finiendam, sed potius ad augendam obligationem, cum, transacta illa hora, adhuc perseveret substantialis obligatio pro tota die usque ad mediam noctem sequentem. *Communis*.

(39. Hinc, qui mane prævidet, se ob aliquod impedimentum sibi perventurum non posse suo tempore recitare horas pomeridianas, tenetur anticipare et etiam mane eas persolvere; sic jam communior, et sine dubio probabilior et tutior sententia doctorum cum Sporer, *loc. cit.*, num. 171; Bonacina, *De Horis canonic.*, quæst. 6, propos. 2, num. 2, et alii plurimi apud ipsum Gobat, *loc. cit.*, num. 711. Less., Sanchez, Tamburini, Diana, Suarez et Azorius, et alii apud Sporer, *loc. cit.* (40. Item, qui ob aliquod impedimentum non potuit officium recitare suis propriis horis, et temporibus, tenetur postea recitare intra eamdem diem; si enim, v. g. non potuit recitare ante meridiem matutinum et laudes, ac horas minores, tenetur postea recitare, quacunque hora potuerit ante mediam noctem. *Communis*.

(41. Qui ob aliquod impedimentum non potest recitare totum officium, potest autem partem, tenetur ad illam. *Communis*, argum. cit., propos. 54, ex damnatis ab Innocentio XI, adducta supra, num. 3. *Vide ibi*.

(42. Qui per seipsum non potest ex justa causa recitare officium divinum, non tenetur illud recitare per aliam. *Communis*. Nullo enim jure constat talis obligatio recitandi per alium; tum quia obligatio recitandi officium est personalis, cui proinde per alium satisfieri nequit. Unde jure merito Alexand. VII damnavit inter alias proposit. 21, adductam supra, num. 26.

(43. Qui uno die, sive culpabiliter, sive inculpabiliter omisit recitare officium, non tenetur alio sequenti die supplere, seu recompensare. *Communis*. Cum enim onus recitandi officium qualibet die sit suæ culpæ diei alligatum, transeunte illa die, transit, et cessat etiam obligatio recitandi officium

est subreptitia; et per consequens nedum illicita, verum etiam invalida.

illius diei, nec potest eidem altera die satisfieri.

(44. De causis excusantibus a recitatione publica in choro. *Vide verb.* CANONICUS, art. 5, a num. 33 ad 40, et verb. DISTRIBUTIONES, per tot., ubi abunde assignatur, quibus absentibus a choro debeantur, vel non, distributiones.

(45. Recitantes in fine Horarum canonicarum orationem *Sacrosanctæ*, etc., consequuntur remissionem culparum in recitatione commissarum, ex concessione Leonis X. *Vide verb.* INDULGENTIA, art. 6, num. 11.

(46. Officii divini recitatio imposita est presbyteris, diaconis et subdiaconis expressa lege Ecclesiæ occidentalis. Benedict. XIV, tom. I, constit. 129, incip. *Eo quanvis tempore*, § 43. (47. Similis consuetudo obtinet in Ecclesia orientali, eamque legis vim habere decretum est. *Idem, ibid.*, § 44.

OFFICIUM DEFUNCTORUM.

SUMMARIUM.

1. Officium defunctorum non prima, sed secunda die Novembris celebrandum est, juxta consuetudinem universalis Ecclesiæ. — 2. Occurrente festo duplici minori, etiam translato, in die commemorationis omnium fidelium defunctorum, officium faciendum est de sancto, missæ vero celebrandæ sunt *de Requiem*. — 3. *Idem* dicendum est de die defunctorum ordinis minorum, et consequenter etiam aliorum ordinum. — 4. Officium, seu matutinum defunctorum die commemorationis omnium fidelium defunctorum non est recitandum vespere pridie, sed mane ejusdem diei: vide tamen novissimum decretum. — 5. Officium defunctorum et missa potest cantari in die Dominico vel festivo, præsentate cadavere, secus si jam sit sepultum. — 6. Non potest autem officium et missa cantari etiam præsentate cadavere in solemnitatibus primæ classis, nempe Nativitatis D. N. J. C. Epiphaniæ, triduo ante, et biduo post Pascha, Ascension., Pentecostes cum duobus sequentibus diebus, Corporis Christi, etc. Et in die S. Paschæ prohibentur etiam exequiæ, et quodcumque signum defunctionis: vide tamen novissimum decretum. — 7. Anniversaria, et missæ *de Requiem* relicta ex dispositione

(1. Officium defunctorum, non prima, sed secunda die Novembris celebrandum est, juxta consuetudinem universalis Ecclesiæ. *Sacra Rit. congregat. in Egitanien.* 23 Maii 1603, in respons. ad dubium 3.

(2. Occurrente festo duplici minori, etiam translato, in die Commemorationis omnium fidelium defunctorum, officium faciendum est de sancto, missæ vero celebrandæ sunt *de Requiem*. *Sacra Rit. congregat.* 5 Octobris 1686. Officium enim defunctorum ea die etiam sub ritu duplici celebratur. (3. Sub eodemque ritu celebrabitur pariter officium generalissimum præscriptum in particularibus rubricis nostri *Breviarii Franciscani*, sub n. 9, pro defunctis fratribus, sororibus, patribus et matribus, ac benefactoribus, et illis omnibus, qui in nostris ecclesiis, seu cæmeteriis sunt sepulti; pro quo insimul non erit dies impedita ea, in qua occurrat duplex minus etiam

(48. Officiorum divinatorum ratio immutari non debet, ubi celebratio dierum festorum transfertur tantummodo pro commoditate populi. *Idem, constitut.* 138, incip. *Nuper*, § 3. (49. Officia divina in primitiva Ecclesia de nocte celebrari consueverunt. *Idem, constit.* 187, incip. *Singularum*, § 6. (50. Sed ea disciplina deinde fuit utiliter immutata. *Idem, ibid.* (51. Officia hebdomadæ majoris de die sunt celebranda. *Idem, ibid.*, § 1. (52. Officia propria sanctorum non conceduntur, nisi præcesserit saltem approbatio cultus. *Idem, si non habeantur gesta authentica.* *Idem, tom. II, constit.* 29, incip. *Jampridem*.

(53. In officii divini recitatione pro aliqua morali difficultate dispensanda, commutare potest major penitentiarius. *Idem, tom. I, const.* 95, incip. *Pastor bonus*, § 30.

testatorum (non autem ad placitum vivorum) cantari possunt, etiam si occurrant in duplici majori. — 8. Officium et missa defunctorum cantari potest cum primum habita fuerit certa notitia de obitu alicujus religiosi ordinis, vel provincie, etiam in duplici majori; secus vero in festo de præcepto. — 9. Officium anniversarium vel septenarium, vel tricenarium defunctorum post obitum, si cadat in die Dominico vel festivo, transfertur ad diem sequentem cum eadem solemnitate. — 10. Officium defunctorum ad consequendas indulgentias in constitutione S. Pii V concessas, debet recitari prima die cujuslibet mensis non impedita. — 11. Ad officium defunctorum non tenetur etiam in choro illi, qui utuntur Breviario Romano. — 12. Tenentur autem ad ipsum in die commemorationis omnium fidelium defunctorum. — 13. Non utentes Breviario Romano tenentur recitare officium defunctorum secundum suas consuetudines et peculiare constitutiones. — 14. Patres ordinis Prædicatorum tenentur sub mortali semel in hebdomada recitare officium defunctorum vel in choro, vel privatim. — 15. Ad dictum officium an teneantur sub mortali etiam moniales ejusdem ordinis. — 16. Alia ad rem ad n. 34.

translatum, quia missæ pari ratione dici poterunt de Requiem, ob commemorationem amplissimam, quæ ibi adest sancita. *Sic rubric. particul. nostri Franciscani Breviarii*, n. 32. *Sac. Rit. congregat.* 5 Maii 1736. *Vide decreta sac. congr. Rit. in fine huj. tom.*

(4. Officium, seu matutinum defunctorum in festo Omnium Sanctorum post vespere recitandum non est, sed ipsamet die Commemorationis omnium fidelium defunctorum mane recitari debet. *Sac. Rit. congregat.* sub die 1 Septembris 1607 et 22 Januar. 1701. At eadem sac. Rit. congregatio, sub die 4 Septembris 1745, declaravit privatam officii defunctorum recitationem pro generali eorum commemoratione absolvi licite posse post vespere festi Omnium Sanctorum; in choro autem juxta rubricas adimplendam esse mane die 2 Novembris, nisi, ut populi commodius, et frequentius illis